

Яковенко В. А.

студент 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична
академія»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ НА ЗЕМЛЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ І БУКОВИНИ: ІСТОРИКО- ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогодні одним із найважливіших елементів правової системи будь-якої держави є інститут адвокатури, який відстоює інтереси громадян та здійснює захист їх законних прав. Становлення та розвиток інституту адвокатури в Україні має досить складний шлях. Зокрема це пов'язано з тим, що Україна у ході свого історичного розвитку знаходилася під владою різних держав, тому розвиток адвокатури здійснювався за різними законодавствами та не мав єдиної цілісності. Східна Галичина з середини XIV століття і аж до 1772 року знаходилася під владою Польщі. Щодо Буковини, то вона ввійшла до складу Молдовського князівства. У другій половині XVIII століття обидва краї були приєднані до Австро-Угорської імперії. З розпадом останньої, Східна Галичина знову повернулася до складу Польщі, Буковину ж окупувала Румунія. Всі ці історичні події зумовили деякі особливості розвитку адвокатури на західноукраїнських землях. За часів польської влади на території України, правосуддя здійснював князь. Якщо одна зі сторін не знала чинних правових норм та звичаїв, їй надавалося право запросити іншу особу для свого захисту. Можна сказати, що на цьому етапі починається формування діяльності правозахисників. Вже в XIII ст. у Польщі з'являється такий вид представництва як прокуратор. Він представляв особу як в суді, так і в адміністративно-владних відносинах. Довіритель сам визначав обсяг повноважень прокуратора у письмовому довірчому акті. Пізніше, у 1347 році було видано Висліцький Статут, який юридично закріпив право на захист у кримінальних справах. Більше того, це стало обов'язковою умовою, у статуті вказувалося, що сторона мусить мати захисника. Згодом, у Конституції 1588 року, закріплювався обов'язок суду забезпечити підсудному адвоката, якщо той не міг найняти його сам. Адвокат мав право знайомитися з усіма матеріалами справи.

Після приєднання Галичини та Буковини до складу Австро-Угорщини, адвокатура діяльність прискорила свій розвиток. Нова влада дуже серйозно поставилася до організації діяльності адвокатів. Це ми бачимо у положеннях про суд від 1 травня 1781 року, де було закріплено вимоги для осіб, які мають бажання займатись адвокатською діяльністю. Зокрема, аби стати правозахисником, особа повинна була мати вищу юридичну освіту, ступінь доктора права, пройти стажування у адвоката (строки не вказувались) та скласти не прості іспити. Крім того, особа не повинна була мати жодних боргів. Я вважаю, що встановлення таких високих цензів для вступу до адвокатури мало вагоме значення для розвитку всього інституту, адже з цього моменту почалося формування висококваліфікованих кадрів, професіоналів своєї справи, які могли здійснювати захист на найвищому рівні. В подальшому Австрійська влада почала контролювати кількість адвокатів у імперії. Так, у 1802 році Цісарським декретом було закріплено нову вимогу — після проходження стажування, майбутній правозахисник повинен був отримати дозвіл від імператора на складання адвокатського іспиту. Разом з цим, в імперії активно розвивався рух за надання адвокатурі автономії. Першим його здо-

бутком стало прийняття 16 липня 1849 року першого тимчасового положення про адвокатуру. Цим документом передбачалося створення адвокатських палат як органу самоврядної адвокатури, що займалася питаннями внутрішньої організаційної діяльності. Зокрема, палатою розглядалися питання про відсторонення від виконання функцій адвоката а також вона займалася розглядом дисциплінарних проступків. Наступним щаблем на шляху розвитку адвокатури стало прийняття постійного положення про адвокатуру від 1868 року, де вперше було закріплено самоврядність і автономію адвокатури. Ним було встановлено основні вимоги до кандидатів в адвокатуру: австрійське громадянство, юридична освіта і семирічна юридична практика.

У період українського національного відродження збільшується роль адвокатів у політичному житті. Багато з них ставали лідерами політичних партій та боролись за права народу. Після поразки національно-визвольних змагань українців на західній Україні, польська влада починає широко практикувати репресії проти українців. Для захисту прав та свобод народу, українські адвокати у грудні 1918 року створили Український Горожанський Комітет (далі — УГК) зі своїм статутом та органами самоврядування. Комітет організовував правовий захист у політичних справах, надавав правову допомогу арештованим та полоненим. Також у складі УГК було утворено Колегію Оборонців, яка об'єднала більшість адвокатів Галичини. Я вважаю, що таке об'єднання було дуже доречним як для загального розвитку інституту адвокатури, так і для захисту прав українського населення в тих тяжких умовах. Діяльність УГК була не вигідна для польської влади, і тому об'єднання було заборонене у 1921 році. Згодом, у 1923 році, українські адвокати створили Союз Українських Адвокатів (далі — СУА) у Львові. На мою думку, зі створенням СУА адвокатура перейшла на новий, більш досконалий рівень, адже своїми завданням організація визначала у тому, щоб дбати про ріст кількості українських правозахисників, допомагати їм у навчанні та праці, боротися за рівень високої професійності. І це добре, адже тепер людині, яка мала намір стати адвокатом було куди звернутися за допомогою, та й сприяння у підготовці висококваліфікованих правознавців стало позитивним аспектом діяльності СУА. Також, слід сказати, що ця організація відіграла значну роль у згуртуванні українських адвокатів.

Отже, незважаючи на велику кількість різного роду чинників, політичних та історичних обставин, інститут адвокатури на землях західної України сформувався в досить професійну інституцію, яка здатна надавати правову допомогу громадянам на високому рівні та зробив значний внесок у загальний розвиток адвокатури України.